

**НАУКОВА ФІЛОЛОГІЧНА
ОРГАНІЗАЦІЯ «ЛОГОС»**

**Міжнародна
науково-практична конференція**

**«СУЧАСНІ НАУКОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ
ПРЕДСТАВНИКІВ ФІЛОЛОГІЧНИХ НАУК
ТА ЇХНІЙ ВПЛИВ НА РОЗВИТОК МОВИ
ТА ЛІТЕРАТУРИ»**

9–10 квітня 2021 р.

м. Львів

УДК 80:001.8«312»(063)
С 91

С 91 **Сучасні наукові дослідження представників філологічних наук та їхній вплив на розвиток мови та літератури:** Матеріали міжнародної науково-практичної конференції: м. Львів, 9–10 квітня 2021 р. – Львів : ГО «Наукова філологічна організація «ЛОГОС», 2021. – 92 с.

Видається в авторській редакції. Редакційна колегія Наукової філологічної організації «ЛОГОС» не завжди поділяє погляди, думки, ідеї авторів та не несе відповідальності за зміст матеріалів, наданих авторами для публікації.

У виданні зібрані тези, подані на міжнародну науково-практичну конференцію «Сучасні наукові дослідження представників філологічних наук та їхній вплив на розвиток мови та літератури».

УДК 80:001.8«312»(063)

ЗМІСТ

НАПРЯМ 1. ТЕОРІЯ ЛІТЕРАТУРИ, ПОРІВНЯЛЬНЕ ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВО

Головань Т. П. ІНТЕНЦІОНАЛІЗМ У ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВІ: СПРОБА ОКРЕСЛЕННЯ.....	6
---	---

НАПРЯМ 2. ЗАГАЛЬНЕ, ПОРІВНЯЛЬНО-ІСТОРИЧНЕ, ТИПОЛОГІЧНЕ МОВОЗНАВСТВО

Сизоненко Н. М., Матвієнко Л. Г. ГЛОТОХРОНОЛОГІЯ ЯК МЕТОД ПОРІВНЯЛЬНО-ІСТОРИЧНОГО МОВОЗНАВСТВА	10
---	----

НАПРЯМ 3. ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА ПЕРЕКЛАДУ

Бережна О. О. ОСНОВНІ ВИДИ ПРАВОВИХ ДОКУМЕНТІВ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЇХ ПЕРЕКЛАДУ	13
---	----

Касілова О. А. АСПЕКТИ ПЕРЕКЛАДУ АНГЛОМОВНИХ ТЕРМІНІВ СФЕРИ ГОСТИННОСТІ	16
--	----

Куропата Д. А. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПЕРЕКЛАДУ ЛЕКСИКИ ПРОФЕСІЙНОГО СПРЯМУВАННЯ.....	19
--	----

Чорна С. С. ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ НІМЕЦЬКОМОВНИХ ФІЛЬМОНІМІВ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ.....	21
--	----

НАПРЯМ 4. УКРАЇНСЬКА МОВА ТА ЛІТЕРАТУРА

Борисенко Н. М. ПСИХОЛОГІЧНА МАЙСТЕРНІСТЬ ЯК ОЗНАКА ПОЕТИКИ ПОВІСТЕЙ М. МАТІОС («МАМА МАРЦА – ДРУЖИНА ХРИСТОФРА КОЛУМБА», «МОСКАЛИЦЯ», «ЧЕРЕВИЧКИ БОЖОЇ МАТЕРІ»).....	25
--	----

Гадюк Р. В. ВЕРБАЛІЗАЦІЯ СЕМАНТИКИ ПРОХАННЯ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ ЕПІСТОЛЯРНОГО СТИЛЮ.....	28
---	----

Кулінська Я. І. НЕВЖЕ ЩОДЕННИК: ДО ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ ЖАНРУ	33
---	----

НАПРЯМ 2. ЗАГАЛЬНЕ, ПОРІВНЯЛЬНО-ІСТОРИЧНЕ, ТИПОЛОГІЧНЕ МОВОЗНАВСТВО

Сизоненко Н. М.
кандидат філологічних наук, доцент,
завідувач кафедри гуманітарних і соціальних дисциплін
Полтавська державна аграрна академія

Матвієнко Л. Г.
кандидат педагогічних наук,
старший викладач кафедри гуманітарних і соціальних дисциплін
Полтавська державна аграрна академія
м. Полтава, Україна

ГЛОТОХРОНОЛОГІЯ ЯК МЕТОД ПОРІВНЯЛЬНО-ІСТОРИЧНОГО МОВОЗНАВСТВА

До актуальних проблем сучасного порівняльно-історичного мовознавства належить класифікацію мов світу і реконструкцію тих прамов, до яких вони входять. Одним з найважливіших методологічних аспектів роботи із сучасними та прадавніми мовами залишається базова класифікація мов. Систематизувати мови можна за формальними ознаками та шляхом встановлення генеалогічних взаємозв'язків між прамовами і сучасними мовами світу. Ці та інші наукові проблеми досліджує глотохронологія.

Глотохронологія (glotta «мова», chronos «час» і logos «вчення») – галузь порівняльно-історичного мовознавства, що займається вивченням швидкості змін, що відбуваються в словниках мов з метою визначення часу, протягом якого дві споріднені мови розділяються. [1].

Такий метод мовознавства передбачає визначення давності поділу споріднених мов за кількістю слів, що мають в них спільне походження. Вона базується на еволюційній парадигмі, згідно з якою одні мови походять з інших мов.

Із часом споріднені мови все більше віддаляються одна від одної. За ступенем відмінності двох споріднених мов можна зробити висновок про давність їх розподілу.

Базова структура методу глотохронології передбачає [6]:

– наявність кількох базових понять, простих, не пов'язаних з культурною приналежністю; слова, які їх позначають, можуть бути в будь-якій мові, незалежно від географічних, історичних, соціальних умов їх функціонування;

– ймовірність змін для всіх мов однакова.

Методика глотохронології була розроблена дослідником М. Сводешом. Він склав понад 100 загальнолюдських понять з мов, історія яких відома понад 1000 років. Поділ є умовним, але науковець визначив, що в базових мовах протягом тисячоліття виявляються замінені лише близько 19% слів. Слово вважається заміненим, якщо воно перестало позначати поняття і вживатися для опису чи характеристики цього поняття. Таке слово не завжди зникає з мови, воно може зберегтися в іншому значенні чи навіть в тому ж значенні як рідкісний синонім слова. Лексичний список потребує конкретизації і уточнення, зокрема в тих випадках, коли включене в нього слово неоднозначне й допускає різні тлумачення [3].

Глотохронологія може застосовуватися для визначення часу розбіжності мов (абсолютної хронології). Знаючи відсоток загальної лексики у списках, складених для порівнюваних мов, можна розрахувати час розходження цих мов за формулою:

$$t = \log C / 2 \log r,$$

де $r = 0,86$ (86%), C – відсоток збережених слів

Також цей метод порівняльно-історичного мовознавства застосовується для визначення послідовності розходження мов (відносної хронології). Для цього порівнюють списки, складені для двох споріднених або імовірно споріднених мов, і підраховують число слів, що мають спільне джерело. Чим менше число подібних слів, тим раніше відбувся поділ розглянутих мов [2].

Українська мова має 84% спорідненої лексики з білоруською, 70% – з польською, 68% – зі словацькою, 62% – з російською [5].

Лексика стала основою глотохронології як методу порівняльно-історичного мовознавства, оскільки жоден інший рівень мови не може дати достатньо базового матеріалу для ґрунтовної характеристики діахронічних процесів у мові [4]. Фонетичний склад навіть близькоспоріднених мов може істотно відрізнятися і не давати достовірної інформації про ступінь їх генетичної спорідненості (іспанська – французька). Також різним є граматичний склад споріднених мов. Граматика української мови кардинально відмінна від словацької, але водночас ці мови є близькоспорідненими. Історичний розвиток мов свідчить, що фонетичні та граматичні зміни можуть відбуватися за дуже короткий проміжок часу. У результаті такої деформації ці структури набувають зовсім іншого вигляду (латинська мова і сучасні романські мови).

Англійська та німецька мова також є спорідненими, оскільки пращури носіїв англійської мови (англо-сакси) переселилися до кельтської Британії на початку V століття. Англійська мова має 60% спорідненої лексики з німецькою.

Таблиця 1

Англійське слово	Німецьке слово
sun	sonne
fire	feuer
light	licht
star	stern
fish	fisch
water	wasser
hair	haar

Отже, глотохронологія є важливим розділом порівняльно-історичного мовознавства, що займається виявленням швидкості мовних змін і визначенням на цій підставі часу поділу споріднених мов і ступеня близькості між ними. Вона базується на припущенні, що в мовах світу існує універсальний шар словника (основне лексичне ядро), що відображає фундаментальні поняття, темп зміни якого приблизно однаковий в різну добу, тому частка збережених генетично близьких елементів словника в будь-якій парі споріднених мов дає змогу обчислити час від початку процесу мовної дивергенції, тобто поділу мов.

Точність і достовірність результатів глотохронології залежать від того, наскільки ретельно матеріали списків оброблені за допомогою порівняльно-історичного методу.

Список використаних джерел:

1. Glottochronology URL: <https://www.britannica.com/topic/glottochronology>.
2. Gray R., Atkinson, Q. Language-tree divergence times support the Anatolian theory of Indo-European origin. *Nature* 426, 435–439 (2003).
3. Language-tree divergence times support the Anatolian theory of Indo-European origin, Russell D. Gray & Quentin D. Atkinson, *Nature* 426, 2003. P. 435–439.
4. Morris Swadesh. Lexico-statistic dating of prehistoric ethnic contacts, *Proceedings of the American philosophical society*. 1952. Vol. 96. P. 452–463.
5. День української писемності та мови. URL: <https://www.ukrinform.ru/rubric-society/2814894-segodna-den-ukrainskoj-pismennosti-i-azyka.html>.
6. Сухорольська С. М., Федоренко О. І. Методи лінгвістичних досліджень : навч. посіб. Львів : Інтелект-захід, 2009. 348 с.